

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בשבת קודש פרשת בהעלותך תש"פ לפ"ק

יצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף קס"ו

דרשת פרקי אבות

במשנה (אבות ב"ד, ב-טז) ודע לפני מי אתה עמל, ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך. ודע שמתן שכרן של צדיקים לעתיד לבוא ע"כ. ויש להבין שהתחיל ונאמן בעל 'מלאכתך', ושינה ואמר שישלם לך שכר 'פעולתך', ולא אמר שכר 'מלאכתך', או שכר 'מצותיך'.

ונראה שהתנא בא לבאר, אשר לא רק שכר מצוה שעשאו האדם בשלימותה משתלמת, אלא כל 'פעולה' קלה שהאדם הטריח לכבוד קונו, נאמן הקב"ה לשלם לו עבור זה. ולפעמים השכר משתלמת לו, ולפעמים לבניו ולדורותיו אחריו, שמתברכים בזכות מעשה אבותיהם, ודע שמתן שכרן של צדיקים 'לעתיד לבוא', להדורות שעתידין לבוא אחריו.

ונראה הדברים, איתא בגמרא (נויר כג:) אמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמן, שמתוך שלא לשמן בא לשמן, שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק הרשע [משבע מזבחות שערך בג' מקומות, ועל כל אחד ואחד העלה פר ואיל שהם י"ד לכל מעמד ומעמד, וג' פעמים י"ד עולין מ"ב, וקרבותיו של בלק היו שלא לשם מצוה], זכה ויצאה ממנו רות [שיצא ממנה דוד שריהו להקב"ה בשירות ותשבחות] ע"כ. הרי לנו אשר לא רק כאשר מקיים אדם מצוה לה' עם פניה של כבוד וכו', ישלם ה' שכרו, אלא גם כאשר חלק השלא לשמה שיש במעשיו גובל עם עבירה, לקלל ולכלות את הכלל ישראל, כמו שהיה בבלק, עם כל זה משלם ה' שכרו על חלק

ואמרו (שם) עוד, מנין שאין הקב"ה מקפח אפילו שכר שיחה נאה, דאילו בכירה שקריתיה מואב אמר ליה רחמנא (דברים ב-ט) אל תצר את מואב ואל תתגר במלחמה, מלחמה הוא דלא אבל צעורי צערינן. ואילו צעירה דקריתיה בן עמי, אמר ליה (שם ב-יט) אל תצורם ואל תתגר במ, אפילו צעורי לא תצערינן כלל ע"כ. הרי שישלם ה' להם, על דבר שאינו בגדר מצוה אצל בני נח, שכר שיחה נאה, ולא קיפח שכר פעולה טובה.

ולא עוד, אלא גם אם יצא מיד האדם דבר שהתוצאה ממנה היתה דבר טוב, גם כן לא מקפח שכר מן האדם, וכמבואר ברש"י (דברים כד-יט) במצות שכחה, דכתיב ביה למען יברכך ה' אלקיך בכל מעשה ידיך, ואף על פי שבאת לידי שלא במתכוין, אמור מעתה, נפלה סלע מידו ומצאה עני ומתפרנס בה, הרי הוא מתברך עליה ע"כ. ובזה נכלל גם כן, כאשר מתנהג אדם במעשיו באופן אשר שם שמים מתאהב על ידו, שמשאו ומתנו באמונה, ודבורו בנחת עם הבריות, והבריות אומרות עליו פלוני שלמד תורה כמה נאים דרכיו כמה מתוקנים מעשיו (יומא פו.). גם על קידוש שם שמים זה שנגרם על ידו מקבל שכר. ודע לפני מי אתה עמל, לפני מלך מלכי המלכים היודע מחשבות אדם, ומכיר כל התוצאות שנתהוו ממעשיך, ונאמן בעל מלאכתך שישלם לך, לא רק שכר מלאכתך

ומצותיך, אלא גם שכר 'פעולתך', עבור כל הדברים הטובים שנפעלו על ידך.

*

ונראה לשלב הדברים לפרשתנו, פרשתו של יתרו, שאמר הכתוב (י-ט) ויאמר משה לחובב בן רעואל המדיני חותן משה, נוסעים אנחנו אל המקום אשר אמר ה' אותו אתן לכם, לכה אתנו והטבנו לך, כי ה' דבר טוב על ישראל. וברש"י נוסעים אנחנו אל המקום, מיד, עד שלשה ימים אנו נכנסין לארץ, שבמסע זה הראשון נסעו על מנת להכנס לארץ ישראל, אלא שחטאו במתאוננים ע"כ. ויש להבין למה הפציר ביתרו רק מטעם שעוד מעט אנו נכנסים לארץ ישראל, הלא גם אם ישארו במדבר לזמן מרובה עדיף טפי שישב עמהם, ולא ללכת למדין, כי ירד להם לחם מן השמים, לחם שמלאכי השרת אוכלים, ומטובבים בענני הכבוד, יושבים ולומדים תורה ממשה רבינו, אשר כל זאת לא יהיה לו שם במדין.

ומתחלה נבאר מה שאמר משה, נוסעים אנחנו אל המקום אשר אמר ה' אותו 'אתן' לכם. והקשה בתפארת יהונתן דכאן משמע שארץ ישראל היא מתנה שיתן להם כאשר יגיעו שם ויכנסו לארץ. ובמקום אחר קורא אותה בתואר ירושה מאבותינו, ונתתי אותה לכם 'מורשה' (שמות ו-ח), ויבואו ויירשו את הארץ אשר נשבעתי לאבותם (דברים י-א), והיינו שניתנה לאבותינו ואנו יורשים אותה מהם. ונראה כי באמת ארץ ישראל היא ארץ טובה בגשמיות, ארץ זבת חלב ודבש. ואמר הכתוב, וחברון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים (במדבר יג-ב). וברש"י שהיתה מבונה בכל טוב על אחד משבעה בצוען. ובא להודיעך שבחה של ארץ ישראל, שאין לך טרשין בארץ ישראל יותר מחברון, לפיכך הקצוה לקברות מתים, ואין לך מעולה בכל הארצות כמצרים, שנאמר (בראשית יג-י) כגן ה' כארץ מצרים, וצוען היא המעולה שבארץ מצרים ששם מושב המלכים, שנאמר (ישעיה ל-ד) כי היו בצוען שריו, והיתה חברון טובה ממנו שבע חלקים (סוטה ל-ד) ע"כ. וארץ טובה זו נתן ה' לאברהם, ואנו קבלנו זאת מורשה מהם.

אמנם בארץ ישראל יש השפעה רוחני מאת ה' שאין דוגמתה בכל העולם כולו, ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות (כלים א-ו), ואוירא דארץ ישראל מחכים בתורה (בבא בתרא קנח:), וחד מינייהו [מבני ארץ ישראל]

עדיף [פקחים וחריפים] כתרי מינן, וחד מינן כי סליק להתם עדיף כתרי מינייהו, דהא רבי ירמיה דכי הוה הכא לא הוה ידע מאי קאמרי רבנן, כי סליק להתם קרי לן בבלאי טפשאי (כתובות עה:). ואמרו במדרש (ב"ר טז-ד) וזהב הארץ ההיא טוב (בראשית ב-א), מלמד שאין תורה כתורת ארץ ישראל, ולא חכמה כחכמת ארץ ישראל ע"כ. ודבר זה היא מתנת אלקים לבני ישראל עוסקי תורה, וחלק הרוחני שבה אינה ירושה אלא מתנה מאת ה', כשנכנסו ישראל לארץ. ולכן התאווה משה רבינו כל כך ליכנס לארץ, לא לאכול מפריה ולשבוע מטובה, אלא כדי שיזכה לגודל החכמה שמושפע שם לבאי הארץ.

ולכן ביקש משה מיתרו שיבוא עמהם יחד ליכנס לארץ, כי חד מינן כי סליק להתם מתעלה כתרי מינייהו, והיינו שמתעלה בארבע מעלות יותר ממה שהיה, כי חד מינייהו כתרי מינן, וכאשר יכנס לארץ ישראל יתעלה עוד יותר. ולכן בא הנגינה על 'נוסעים אנחנו' מונח רביעי, ששם מונח עילוי בארבע מדריגות יותר ממה שהיה מלפנים. ואמר לו, נוסעים אנחנו אל המקום אשר אמר ה' אותה 'אתן' לכם, חוץ מירושת הארץ מאבותינו אנו מקבלים מה' שם מתנה, 'לכה אתנו והטבנו לך', אין טוב אלא תורה, כי ה' דבר טוב על ישראל. ואם כי בירושת הארץ אין לגרים נחלה בארץ, אבל במתנה הרוחני, בריבוי חכמת התורה, בזה יש עילוי גם להגרים, וכדאי לילך אתנו יחד, ותתרבה שם חכמתך עוד יותר.

*

אמנם נראה עוד, בהקדם לבאר סדר תחלת ביאתו של יתרו אל המדבר, שאמר הכתוב (שמות יח-א) וישמע יתרו כהן מדין חותן משה את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו וגו'. וברש"י מזה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק (זבחים קטו:). ויאמר אל משה אני חותנך יתרו בא אליך וגו', ויצא משה לקראת חותנו וישתחו וישק לו, וישאלו איש לרעהו לשלום, ויבואו האהלה (יח-ו). וברש"י ויאמר אל משה, על ידי שליח, אם אין אתה יוצא בגיני צא בגין אשתך, ואם אין אתה יוצא בגין אשתך צא בגין שני בניה. ויחד יתרו על כל הטובה אשר עשה ה' לישראל אשר הצילו מיד מצרים (יח-ט).

וכמה דקדוקים יש בפרשה זו, שאמר ששמע 'מלחמת' עמלק, והוי ליה למימר נצחון מלחמת עמלק, כי

הולכי מדבריות. ומבואר בש"ך (פ' בשלח) על הפסוק (שמות טו-כא) וילקטו אותו בבקר, דרך אותן שהן מזרע אברהם שנאמר בו (בראשית כב-ג) וישכם אברהם בבקר, נהנו מן הזמן, אבל הערב רב שהם מזרעו של חם לא לקטו רק מן התמצית והפסולת ע"כ. ומקורו בזוהר הק' (שם) 'ובני ישראל' אכלו את הזמן (שמות טו-לה), ולא הערב רב ע"ש. ובעץ הדעת טוב (פ' חקת) על הפסוק (במדבר כא-ו) ותקצר נפש 'העם' בדרך, שאחר שבני ישראל הוציאו מהמן שמנו ודבשו היה נשאר הפסולת המקולקל להערב רב ע"ש. וגם מן הבאר לא נהנו הערב רב, שהבאר היה מקלח מים, וכל מי שבא עם צלוחית היה המים מקלח לאותו צד, אבל אם בא אחד מן הערב רב לא נכנס אפילו טיפת מים לתוך צלוחיתו (העמק דבר פ' חקת, מספרי פרשת האזינו (פסקא שיג) וספרי דבי רב שם). ואם כן גרים לא היו בענני הכבוד, וגם מהמן והבאר לא נהנו הרבה, וממילא אין חשש שבאו להתגייר בשביל שלחן מלכים, ואדרבה חיייהם במדבר היה קשה, ושפיר מקבלין אותם.

ומעתה כיון שאין לגרים כניסה לתוך הענן, ומכל שכן נכרים קודם שנתגיירו, אם כן כאשר בא יתרו אל המדבר, לא היה יכול להכנס למשה במחנה ישראל, ועל כן לא היה לו ברירה אלא להטריח את משה לצאת כנגדו לחוץ. וביקש אותו לצאת בגינו, כדי שיעלה בידו להתגייר, ויהא משה נטפל לעושי מצוה, ומה גם שיש בזה גם משום כבוד חמיו. ואם שבכל זה אינו רוצה לצאת בגינו, צא בגין אשתך ובניה, דלמאן דאמר (זבחים קטז) שאחר מתן תורה בא יתרו, אם כן אשת משה ובניו לא היו במתן תורה, והרי אמרו (בריתות ט) אבותיכם לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דם, אף גרים לא יכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דם ע"ש. אם כן גם הם אינם יכולים ליכנס לתוך הענן, כי עדיין לא נתגיירו, שחסר להם טבילה וקרבתן, וצא בגין אשתך ובניה.

ולכאורה לפי זה גם אחר שנתגייר יתרו לא היה יכול ליכנס לתוך הענן, כמו הערב רב שהיו גם כן גרים, ואם כן כל הפרשה של יתרו עם משה היה הכל חוץ לענני הכבוד. ולכן כאשר שאלו איש לרעהו לשלום 'ויבאו האהלה' אי אפשר לפרש שנכנסו לאהל משה, כי היה חוץ לענן, ואין למשה אהל שם. אמנם גם שם היה אהל בית המדרש לאלו שפלטן הענן, על כן מבאר המכילתא ויבואו האהלה, שנכנסו יחד לבית המדרש שהיה שם חוץ לענני הכבוד.

עצם המלחמה אין בזה סיבה שעבור זה יבוא. גם מה ששלח יתרו שיצא משה לקראתו, וכי רודף כבוד היה יתרו, להטריח משה לצאת כנגדו לקבל פניו. ואמר שוב ויבא האהלה, ובילקוט (יתרו רסח) זה בית המדרש ע"כ. ולמה לא נימא כפשוטו שבא אל אהל משה. ושוב אמר ששמח יתרו על כל הטובה אשר 'הצילו' מיד מצרים, הוי ליה למימר אשר 'הצילים', דהא על ישראל קאי.

ונראה דהנה יתרו בא אל המדבר אשר הוא חונה שם הר האלקים להתגייר, והקשו במפרשים, הא קיימא לן (יבמות כד:) אין מקבלין גרים לימות המשיח, כיוצא בו לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה (שמתגיירים לשום שלחן של מלכים) ע"ש. ואם כן ישראל אחר יציאת מצרים שהיו ברום המעלה, איך גיירו ליתרו ע"כ. אמנם נראה כי הן אמת שביציאתם ממצרים ראו כולם גדולתם, ובקריעת ים סוף שמעו עמים ירגזון, חיל אחז יושבי פלשת, אמנם אחר זה בא עמלק, ואמר הכתוב (דברים כה-יח) אשר קרך בדרך, וברש"י צננך והפשירך מרתיחתך, שהיו כל האומות יראים להלחם בהם, והתחילו והראה מקום לאחרים. משל לאמבטי רותחת שאין כל בריה יכולה לירד בתוכה, בא בן בליעל אחד קפץ וירד לתוכה, אף על פי שנכוה, הקרה אותם בפני אחרים ע"כ. ואם כן אחר מלחמת עמלק, כבר לא היו ישראל ברום המעלה, שעמלק במלחמתו קירר כל העולם, וממילא אין לחוש שבא לשלחן מלכים. וזהו שאמרו 'מה שמועה שמע ובא', הלא לא יקבלו אותו לגר, כי אין מקבלין גרים כאשר ישראל עומדים במצב מרומם, לזה אמר שהן אמת ששמע קריעת ים סוף, אך שמע אחר זה 'מלחמת עמלק', שכבר קירר ההתרוממות של קריעת ים סוף, ולכן בא להתגייר.

אמנם אכתי יש משום שלחן מלכים, דהא ישראל מוקפים בענני הכבוד, ומתפרנסים בלחם מן השמים, ויש להם הרחבה, ושמלתך לא בלתה מעליך (דברים ח-ד), וברש"י ענני הכבוד היו שפין בכסותם ומגהצים אותם כמין כלים מגוהצים, ואף קטניהם כמו שהיו גדלים היה גדל לבושן עמהם, כלבוש הזה של חומט שגדל עמו ע"כ. ונראה דאיתא בזוהר הק' (ח"ב קצא:): תא חזי כל ענני יקר דאזלו במדברא לא היו חפייין אלא לבני ישראל בלחודוי וכו', ואילין ערב רב הוו אזלין לבר ממשרייתא לבתרייתא ע"כ. ואם כן גרים לא היו יכולין להכנס לתוך ענני הכבוד אלא חונים מבחוץ, והיו מצטערים ומוכים משמש ושרב, כמו

וְבוֹזֵה יתבאר הא דאמר הכתוב ויחד יתרו, ופירשו חז"ל (סנהדרין צד.) שהעביר חרב חדה על בשרו [שמל את עצמו ונתגייר] ע"ש. ולכאורה הא בני ישראל במדבר לא מלו עצמם, משום דלא נשיב להם רוח צפונית (יבמות עב.), והיה סכנה למול, ואיך מל עצמו יתרו. אמנם מבואר בגמרא (שם) דטעמא דלא נשיב להו רוח צפונית, משום דלא נבדור ענני הכבוד [שהיו מקיפין, ולא היתה חמה יכולה ליכנס] ע"ש. ואם כן יתרו שלא נכנס לענני הכבוד, אלא חונה שם מבחוץ, שפיר נשיב להו רוח צפונית, ושפיר מל עצמו.

וּמַעֲתָה אתי שפיר מה שלא הפציר בו משה להשאר עמהם במדבר, וליהנות מהמן וענני הכבוד, ולהיות במחיצתו של משה רבינו, כי לא היה יכול ליכנס לענני הכבוד בפנים, ולא אכלו אלא מתמצית המן, ומשה חונה בתוך המחנה והוא עומד בחוץ, בשרב ובחמה, ואין לו תועלת לישיב יחד ולדור עם הערב רב. על כן אמר לו משה, נוסעים אנחנו אל המקום אשר אמר ה', אנו נוסעים מיד, עד שלשה ימים אנו נכנסין לארץ, ולכן לכה אתנו והטבנו לך.

*

שׁוֹב ראיתי בערבי נחל (פ' נצבים ריש דרוש ב') שכתב להסתפק, דיתכן לומר שגרי אמת היו בתוך הענן ע"כ. והיינו כי הערב רב יצאו ממצרים ביחד עם ישראל, אחר שראו גדולתם של ישראל בנסים ונפלאות, ורכוש מצרים בידם, ונתגיירו רק משום שלחן מלכים, ולא היו גרי אמת בכל לבם, אלא גרים גרורים, ולכן פלטן הענן. ואם כן יתרו שהיה גר אמת היה יכול ליכנס לתוך ענני הכבוד אחר שיתגייר. אמנם הלא האדם יראה רק לעינים וה' יראה ללבב (שמואל א טז), ומאן מפיס כי יתרו שבא להתגייר אין לו שאר פניות, והוא גר אמת, ואולי משם כבוד הוא בא, שהוא חותן המלך. ולכן ביקש ממשה לצאת אליו החוצה, והרי משה רוח הקודש שרוי עליו, ויכיר שהוא גר אמת. ואם משה יסתפק, הרי יוכל לשאול את ה', וכמו שמצינו בפרשתנו שאמר משה, עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם (ח-ט). וברש"י כתלמיד המובטח לשמוע מפי רבו, שכל זמן שהיה רוצה היה מדבר עם השכינה. ועל כן ביקש שיצא משה כנגדו, ויברר שגר אמת הוא, ויוכל להכנס.

וְבוֹזֵה אמינא לבאר מה שדרשו חז"ל (סוכה כח:) כל האזרח בישראל ישבו בסוכות (ויקרא כג-מב), האזרח לרבות את הגרים. והקשו בתוספות ממה דמצינו בכמה מקומות

דגם גרים הם בכלל ישראל, ולא צריך לריבוי ע"ש. וכתוב באהבת חיים (סוכות אות א) ליישב, דכיון שמבואר בזוהר הק' דענני הכבוד היו מיוחדים רק לישראל, כי הערב רב פלט אותן הענן, ואף שהיו גרים לא הקיפם ענני הכבוד, אם כן כיון דסוכה הוא זכר לענני הכבוד, כי בסוכות הושבתי את בני ישראל, סוכות של ענני הכבוד (סוכה יא:), שפיר היה סברא לומר כי גרים פטורים ממצות סוכה, דלא שייך לגביהו כלל זכר לענני הכבוד, משם הכי איצטריך קרא מיוחד, האזרח לרבות את הגרים ע"כ. אך לפי זה תקשה טעמא מאי מחוייבים גרים, הא הם לא היו באותה טובה של ענני הכבוד. ולפי מה שנתבאר אתי שפיר, כי רק הערב רב שנתגיירו מחמת שלחן מלכים, הם לא היו יכולים להכנס, אבל גרים אמתיים יכלו להכנס לענני הכבוד, ולכן כל האזרח לרבות הגרים, שהם מחוייבים.

*

[שׁוֹב ראיתי בפנים יפות (פ' יתרו) בפסוק ויאמר אל משה, דהא דאמרו בילקוט ויבואו האהלה, זה בית המדרש, משום דסבירא להו דיתרו בא לאחר מתן תורה, והיינו כשירד משה פעם שנית מן ההר, דכתיב ויהי ממחרת וישב משה לשפוט וגו' (יח-ג), ממחרת יום הכיפורים. וכתוב להלן (לג-ז) ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה, הרי שבית מדרשו של משה היה מחוץ לענני הכבוד, והיינו דכתיב ויבא האהלה, ולא נכנס במחנה ישראל עד שמל ונתגייר ע"כ. וכן מבואר בחידושי חתם סופר (שבת ה.) שהביא דבמרכבת המשנה (שבת יד-א) כתוב, דבמדבר על ידי שהקיפם ענני הכבוד היה ככרמלית ע"ש. וצריך לומר לפי זה, דמשה הוה יתיב חוץ למחנה, ולא היה ענני הכבוד מקיפים שם, ומשום הכי אמר להו לא תפיקו מרשות היחיד דיכרו לרשות הרבים דילי (עיין שבת צו:) ע"כ].

*

וּמַשֶּׁה ביקש מיתרו, אל נא תעזוב אותנו, כי על כן ידעת חנותינו במדבר, והיית לנו לעינים (י-לא). ויש לומר, כי מטבע האדם הוא שחושב תמיד כי יתכן שבמקומות אחרות טוב ויפה יותר ממצבו שהוא נמצא בו, ולכן לא מוצא סיפוק במקומו, אלא מתאוה תמיד לידע מה יש במקום אחר. ומזה בא שהוא חושק לידע מה הם דרכי הגויים, אולי חסר לו דבר כאן שיוכל להשלימו במקום אחר. ומצינו בחטא העגל שאמר הכתוב (תהלים ק"ב) וימירו

כי גדול ה' מכל האלקים (יה-יא), וברש"י שהיה מכיר בכל עבודה זרה שבעולם, שלא הניח עבודה זרה שלא עבדה ע"כ. גר כזה יוכל להיות מורה דרך לכל, הן טעמתי כבר הכל, וחקרתי כבר אחר כולם, ואני עוזב הכל בזקנותי, כדי להתדבק אל האמת, זה יוכל לפעול ביותר על כולם. והיית לנו לעינים, כי נהיה לנו על מי להסתכל תמיד, ראו את יתרו שטעם כבר הכל, ועם כל זה מצא את מקום האמת בעם ישראל.

*

ובזה נחזור לענינינו, דהנה יש להבין הלא הרבה גרי אמת היו בישראל, ולמה זכה יתרו לכל כך התעלות, שהוסיף פרשה בתורה, ובני בניו ישבו בלשכת הגזית (סנהדרין קו.). ונראה כי פשטות הכתובים נראה שתחלת הפגישה של משה עם יתרו, היה בעת שברח משה ממצרים והגיע למדין, ושם על הבאר מצא בנות יתרו, וקראו אותו לאכול לחם, ויואל משה לשבת את האיש (שמות ב-כא). אבל במדרש (שמו"ר א-כ) איתא, שמשה רבינו כאשר התגדל בבית פרעה, היה פרעה מנשקו ומחבקו, והוא נוטל כתרו של פרעה ומשימו על ראשו, כמו שעתידי לעשות לו כשהיה גדול. והיו יושבין שם חרטומי פרעה ואמרו מתיראין אנו מזה שנוטל כתרך ונותנו על ראשו, שלא יהיה זה אותו שאנו אומרים שעתיד ליטול מלכות ממך. מהם אומרים להורגו, מהם אומרים לשורפו, והיה יתרו יושב ביניהן ואומר להם, הנער הזה אין בו דעת אלא בחנו אותו, והביאו לפניו בקערה זהב וגחלת, אם יושיט ידו לזהב יש בו דעת והרגו אותו, ואם יושיט ידו לגחלת אין בו דעת ואין עליו משפט מות. מיד הביאו לפניו ושלח ידו ליקח הזהב, ובא גבריא"ל ודחה ידו ותפש את הגחלת, והכניס ידו עם הגחלת לתוך פיו ונכוה לשונו, וממנו נעשה כבד פה וכבד לשון ע"כ.

ואם כן זכה יתרו להציל את מושיען של ישראל מיד הריגה, וכל חיותו של משה נגרם לו על ידי יתרו, ואין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, על כן היה זכותו של יתרו מופלג, וזכה לכל מה שזכה. וכל זה נכלל במה שאמר המשנה, ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך, שה' משלם שכר לא רק על המעשה הטוב שאדם עושה, אלא גם על כל התוצאות שנעשו על ידי זה, שמלאכתו פעל פעולות רבות אחר זה, שבכלל לא נתכוין על זה, דוגמת יתרו שלא התכוין כלל להעמיד מנהיגן של

את כבודם בתבנית שור אוכל עשב. והיא פליאה לאיזה צורך הזכיר שהשור אוכל עשב, ואם היה אוכל בשר, היה החטא קל יותר. אך הכוונה היא, כי חיותו של השור הוא אכילת עשב בשדה, ואנו רואים שבשדה מלאה עשב, השור אוכל מתחלה במקומו, ושוב עוזב מקומו לילך לאכול בקצה האחר של השדה, וכי חסר היה לו עשב במקומו הראשון, ולמה לא עומד במקומו ולאכול כדי שבעו. אבל השור מדמה בדעתו כי אפשר שהעשב שבמקום אחר הוא ירוק יותר וטעים יותר ממה שלפניו. וכמו כן ישראל ראו כל מעשי ה' כי נורא הוא, ולמה צריכין עגל, אך אולי ימצאו בזה דבר חדש מה שעדיין אין להם עתה, ועל כן אמר הכתוב, וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב, כמו השור שאוכל עשב, שעוזב מקומו שגדוש בעשב, ללכת לאכול במקום אחר, אולי שם יותר טוב, ובתבנית כזה המירו ישראל את כבודם.

ואנו רואים כזה גם בדגים שבים, שהם גדלים על המים, ואף על פי כן כאשר יורדת טפה אחת מלמעלה, מקבלין אותה בצמאון כמי שלא טעמו מים מימיהון (ב"ר יא-א). הרי שהגם שהם שוכנים בים של מים, ויכולים לשתות די והותר ממנה, כאשר רואים טיפת מים יורדת, הם חושבים אולי טפה זו טעים יותר. והם עוזבים המים שבים עבור טיפה אחת שמזדמן להם ממקום אחר. וכן יש טבע זו בבני אדם, עד שלפעמים חושב מי יודע מה הוא מפסיד עבור יהדותו, ומי יודע כמה סיפוק היה יכול למצוא עוד במקומות אחרים.

אבל כאשר בא גוי להתגייר, והוא אומר אני נתגדלתי ביניהם, אני מכיר אותם היטב וראיתי כל תועבותיהם, כולם הם מושחתים בתאותיהם ובמדותיהם, ולא נמצא בהם אנושיות של עדינות, ואין יראת אלקים לנגד עיניהם, ומצאתי עבודת אמת רק בדת ישראל, ואני מוכן לעזוב אותם, עם כל הקישויים שיש בזה, ולהתדבק בעם ישראל, זה מורה דרך ומלמד אותנו, שאין לנו לחפש שום אושר אצליהם, ולמצוא סיפוק בנפשו, אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו.

אמנם אכתי נשאר מקום לדון, הלא הגוי הזה שבא להתגייר עדיין לא ראה את כל העולם, הוא מכיר רק סביבתו, אולי יש עוד שאר מקומות שהם טובים יותר ממצבו. אמנם כאשר בא יתרו להתגייר ואמר, עתה ידעתי

ישראל, אשר לא קם נביא עוד בישראל כמשה, מכל מקום נטל שכרו עליו.

ומעתה מובן מה שאמר ויחד יתרו על כל הטובה וגו' אשר 'הצילו' מיד מצרים, והוא שכאשר ראה כעת גדולתו של משה, איש אלקים, רבן של כל ישראל, נתמלא בחדווה ושמחה, אשר 'הצילו' מיד מצרים, קאי על

משה, על מה שזכה במצרים להציל את משה כאשר רצו אז להורגו. ולכן כיבד משה את יתרו כל כך, חוץ ממה שיש חיוב של כבוד חמיו, היה במשה מדת הכרת הטוב כלפי יתרו במה שהצילו מיד חרטומי מצרים שרצו להורגו. והכתוב משמיענו צדקת משה, ויצא משה 'לקראת חותנו', שלא יצא עבור כבוד אשתו ואהבת בניו, אלא עבור הכרת הטוב לחותנו, ויצא רק בגין יתרו.

סעודה שלישית

ועלה באשו ותעל צחנתו, שמניח אומות העולם ומתגרה בשונאייהם של ישראל. כי הגדיל לעשות, אמר אביי ובתלמידי חכמים יותר מכולם. כי הא דאביי שמעיה לההוא גברא דקאמר לההיא איתתא נקדים [נשכים בהשכמה קודם היום] וניזיל באורחא, אמר איזיל אפרשינהו מאיסורא, אזל בתרייהו תלתא פרסי באגמא, כי הוו פרשו מהדדי [שהיו משתי עיירות והגיעו לפרשת דרכים פירש זה לכאן וזה לכאן], שמעיהו דקא אמרי, אורחין רחיקא [דרך רחוקה היא בין שתי מקומותינו, ואי אפשר עוד לילך יחד] וצוותין בסימא [אילו היינו יכולים לילך בדרך אחד היה נעים צוות שלנו]. אמר אביי אי מאן דסני לי הוה [אם היה שונאי מתייחד עם האשה], לא הוה מצי לאוקמיה נפשיה [מלחטוא, ועל עצמו היה אומר], אזל תלא נפשיה [נשען] בעיבורא דדשא [על בריח הדלת, כאדם שמחשב] ומצטער, אתא ההוא סבא תנא ליה כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו ע"כ.

וביאורו הוא, דוגמת הגנב שבוחר לחתור במחתרת של איש עשיר, ולא אצל עני, כי מה ירויח אצל עני. וכל מי שהוא יותר עשיר, הוא משים את עיניו עליו יותר. וכמו כן היצר הרע, רק בישראל שהם קרובים אל ה', מתגרה עליהם יותר, ובתלמידי חכמים יותר מכולם. ואם כן כאשר אמרו ישראל נעשה ונשמע, ונתעלו כמלאכי אלקים, אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כולכם (תהלים פב-ו), הניח יצר הרע את אומות העולם והתגבר על ישראל. ובפרט לפי מה שכתוב בקדושת לוי (בקדושה ראשונה לפורים) שבקרבם אל הר סיני זכו להשיג מעצמם כל התורה, דוגמת האבות שקיימו כל התורה עד שלא ניתנה (יומא כח:). וזהו הכוונה אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את

דבר אל אהרן ואמרת אליו, בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות (ח-ב). ויש לדקדק הא מצות הדלקה כשרה גם בשאר כהנים, ואפילו זר מדליק, ולמה אמר 'בהעלותך' את הנרות, הרי כל מי שמדליקה מצווה לעשות כן. ושוב אמר, וזה מעשה המנורה מקשה זהב עד ירכה עד פרחו מקשה הוא, כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה את המנורה (ח-ד). וברש"י כתבנית אשר הראהו בהר, כמו שנאמר (שמות כה-מ) וראה ועשה בתבניתם וגו' ע"כ. ושם מבואר ברש"י שנתקשה משה במעשה המנורה, עד שהראה לו הקב"ה מנורה של אש (מנחות כט). ע"ש. ויש להבין למה האריך הכתוב כאן שעשו המנורה כמראה אשר הראה ה' את משה, ולא אמר כאשר צוה ה' את משה, הלא המראה היה רק להשכילו איך יש לעשותו. ועוד, הלא המראה היה מנורה של 'אש', ועשייתו היתה מ'זהב', ולא היה כמראה אשר הראה ה' את משה.

ונראה דהנה בגמרא (שבת פח.) אמרו, ויתיצבו בתחתית ההר (שמות יט-יז), אמר רבי אבדימי בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם, אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם ע"כ. ובתוספות (שם) הקשו הא כבר הקדימו נעשה ונשמע, ותירצו שמא דהיו חוזרים כשראו האש הגדולה שיצאה נשמתם ע"כ. ויש להבין למה זה יחזרו בשביל האש, אדרבה בראותם עוצם גודל ה' יזדרזו עוד יותר לקבל מאמריו. ועוד, דלמה כפה עליהם בשביל זה את ההר, הלא טוב יותר היה שלא יראו את האש הגדולה, ולא יצטרכו לסוג אחור מלקבל את התורה.

וכבר דברנו במקום אחר, דאיתא בגמרא (סוכה נב.) ואת הצפוני ארחיק מעליכם (יואל ב-ב), זה יצר הרע וכו',

התורה דיינו (בהגדה של פסח), כי השיגו התורה מעצמם ע"ש. אם כן היו גם תלמידי חכמים, שמתגרה בהם יותר מכולם.

והנה היצר הרע היא אש, כמו שאמרו (קידושין פא.) דרב עמרם חסידא בא לידי נסיון, ואשבעיה ליצר הרע דינפק מיניה, נפק מיניה כי עמודא דנורא. אמר ליה חזית דאת נורא ואנא בישראל, ואנא עדיפנא מינך ע"כ. וכמו כן אמרו (יומא טז:) דהרגו יצרא דעבודה זרה, נפיק כגוריא דנורא מבית קדש הקדשים ע"ש. ולכן כאשר ירד ה' על הר סיני, היה ההר בוער 'באש' עד לב השמים (דברים ד-יא), כי התגבר בזה היצר שהוא אש, עד לב השמים. ולכן חשש ה' שאולי יחזרו מקבלתם, ועל כן כפה עליהם את ההר כגיגית, לכופם לקבל את התורה.

ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם. והענין כי אמרו חז"ל (קידושין ל:) נמשלה תורה כסם חיים, משל לאדם שהכה את בנו מכה גדולה, והניח לו רטיה על מכתו, ואמר לו, בני, כל זמן שהרטיה על מכתך, אכול מה שהנאתך [כל מה שדעתך נוחה הימנו, ואפילו דבש וכל מיני מתיקה שקשים למכה], ושתה מה שהנאתך, ורחוץ בין בחמין בין בצונן, ואין אתה מתיירא. ואם אתה מעבירה, הרי היא מעלה נומי [צמחים]. כך הקב"ה אמר להם לישראל, בני, בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו, שנאמר (בראשית ד-ז) הלא אם תטיב [לקח טוב] שאת [תתנשא על יצרך], ואם אין אתם עוסקים בתורה אתם נמסרים בידו שנאמר (שם) לפתח חטאת רובץ, ולא עוד אלא שכל משאו ומתנו [של יצר הרע] כך [באדם להחטיאן] שנאמר (שם) ואלו יצר הרע, ואם אתה רוצה [עסוק בתורה ו]אתה מושל בו שנאמר (שם) ואתה תמשל בו ע"כ. הרי לנו כי אין תרופה נגד היצר רק התורה הקדושה, וכל זמן שעסקו בתורה, אם אבן הוא נימוח, ואם ברזל הוא מתפוצץ (שם). ולכן כאשר ייראו ישראל מהאש הגדולה של היצר, אמר להם ה', אם אתם מקבלים את התורה מוטב, כי התורה תבלין כנגדו, ואם לאו שם תהא קבורתכם.

ונראה דזהו על דרך שאמרו (יומא כא:) יש אש אוכלת אש, אש דשכינה, דאמר מר הושיט אצבעו ביניהם ושרפן [גבי כתות של מלאכים שאמרו לפניו מה אנוש כי תזכרנו] ע"כ. וכמו כן התורה הקדושה היא אש כמו שנאמר (דברים לג-ב) מימינו אש דת למו. והיא אש דשכינה,

דאורייתא וקוב"ה חד הוא (וזה"ק ח"ג עג.), והיא אוכלת אש של היצר הרע.

והנה המנורה רומזת על התורה, שיש לה שבעה קנים, כנגד שבעה ספרי תורה, שנאמר (משלי ט-א) חצבה עמודיה שבעה (שבת קטז:). והמנורה מורכבת ממ"ט דברים, שבעה קני המנורה, כ"ב גביעים, ואחד עשר כפתורים, ותשעה פרחים, שעולה ביחד מ"ט. (ומבואר באבודרהם דלכן מזמור למנצח בנגינות מכוון נגד המנורה, שיש בה שבעה פסוקים, ומ"ט תיבות ע"ש). והענין בזה, דאיתא בגמרא (ראש השנה כא:): חמשים שערי בינה נבראו בעולם, וכולן ניתנו למשה חסר אחת ע"ש. אם כן השגת התורה בעולם הוא במ"ט שערי בינה, וכנגד זה התורה נדרשת במ"ט פנים (במדב"ר ב-ב). ומול התורה עומד היצר הרע שמתגרה בישראל שלא לקיימה. והכהן בהדלקת המנורה, הדליק אש התורה עליה, כי זהו התרופה היחידית העומדת מול היצר הרע של אש שעומד כנגדו. ועל כן אמר, בהעלותך את הנרות, 'אל מול פני המנורה', כנגד היצר הרע שעומד מול התורה, יאירו שבעת הנרות, בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין.

ודקדק הכתוב לומר בהעלותך, שהדלקת המנורה מיוחדת לאהרן, דכיון דהגדול מחבירו יצרו גדול הימנו, אם כן משה ואהרן ששקולים הם, היו הגדולים ביותר בהכלל ישראל, ואם כן יצרם גדול יותר מכל ישראל. ולכן ניתן למשה התורה, תורת משה, שהתעצם משה רבינו בתורתו, כי בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין. ולאהרן ניתן מצות הדלקת הנרות, מכוון נגד התורה, נר מצוה ותורה אור, להדליק המנורה להחליש בזה כח היצר שעומד מול פני המנורה. וזהו הענין שכתוב ברמב"ן (ג-ו) ויעש כן אהרן, לומר שהוא היה המדליק אותן כל ימיו. ואף על פי שהמצוה כשרה בבניו, היה הוא מזדרז במצוה הגדולה הזאת, הרומזת לדבר עליון וסוד נשגב ע"כ. ובפשוטו, כיון שהיצר מתגרה באהרן יותר מכולם, על כן הזדרז להדליק תמיד המנורה, תורה אור, ובזה יחליש כח היצר, ואש אוכלת אש.

וזה הענין שהראה ה' למשה תבנית המנורה, במנורה של אש דייקא, להורות לו, כי המנורה מכוון נגד התורה שהיא אש, והיא התבלין נגד היצר הרע של אש. ועל כן אמר הכתוב 'ויעש כן אהרן', להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, והיינו שעשה כן בתמידות, ולא שינה אף פעם למסרו לכהן אחר, 'אל מול פני המנורה', נגד היצר הרע שעומד זה

ולכן חייך שלך גדולה משלהם, ומבואר במדרש (שם) שאמר לו הקב"ה, לך אמור לאהרן אל תתירא, לגדולה מזאת אתה מוכן, הקרבנות כל זמן שבית המקדש קיים הן נוהגין, אבל הנרות לעולם ע"כ. והקשה ברמב"ן הלא כשאין בית המקדש קיים והקרבנות בטלין מפני חורבנו, אף הנרות בטלות ע"כ. ולפי מה שנתבאר יש לומר, שבמה שאמר ה' לאהרן בהעלותך, הבטיח לו שהוא יעלה תמיד הנרות עם הכהן המדליק, ואם כן אהרן יהיה המדליק לעולם, גם אחר מותו, כל זמן שמדליקין המנורה. ושפיר שלך גדולה משלהם, שהם הקריבו קרבן חנוכת המזבח יום אחד, ולך קיימת לעד, שאתה תהא מדליק המנורה כל הימים שהמקדש תהא קיים. וזה היה רק בהמנורה, אבל לא בקטורת ובשאר קרבנות, כי על הדלקת המנורה מסר אהרן נפשו עליה לקיימה בתמידות בלי הפסקה.

*

ולשמחת נישואין יש לומר, דהנה אמרו חז"ל (סוטה יז.) איש ואשה זכו שכינה ביניהם [שהרי חלק את שמו ושיכנו ביניהם יו"ד באיש וה"א באשה], לא זכו אש אוכלתן [שהקב"ה מסלק את שמו מביניהם ונמצאו אש ואש] ע"כ. והרמז בזה הוא, כי בשעה שאיש ואשה בונים בית חדש בישראל, מזכירין להאדם כי יש 'אש ואש', אש של יצר הרע הבוער בקרב לב האדם, אבל כנגדו יש אש של תורה, אשר אש אוכלה אש, וכאשר זכו להבין זאת, אז שכינה ביניהם, שם י"ה. אבל לא זכו אש אוכלתן, מתגרה עליהן אש של היצר ואוכלתן.

וראיתי בשם הגאון בעל חפץ חיים זצ"ל שאמר, כי זיווגו של אדם היא מן השמים, ולא דבר שכלי, שיחזור האדם לצרף איש ואשה שדומין בדיעותיהן ומדותיהן וכו'. וראיה לדבר, כי באיש ואשה יש אותיות שהן שוות זה לזה, והם אותיות א"ש שאינו טוב, והאותיות שאינן שוות והם נגדיות, עושה צירוף של שם ה', אותיות י"ה, ללמדך שהנגדי הוא הטוב והזיווג רוחני מן השמים ודפ"ח.

לעומת זה נגד התורה, העלה נרותיה. ועל זה הסמיך וזה מעשה המנורה וגו', 'כמראה אשר הראה ה' את משה', שהראו מנורה של אש, להורות לו כי אש התורה אוכלה אש היצר הרע, 'כן עשה את המנורה'.

*

ויש לומר עוד במה שאמר פרשת הדלקת המנורה לאהרן דייקא, 'בהעלותך' את הנרות, אם כי זה נוגע לכל כהן המדליק, ונבאר גם כן מה שכתוב ברש"י, למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים, חלשה אז דעתו שלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקב"ה, חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומיטיב את הנרות (תנחומא ה) ע"כ. וכבר הקשה הרמב"ן למה נחמו בהדלקת הנרות, ולא נחמו בקטורת בוקר וערב, ובכל הקרבנות וכו' ע"ש.

ונראה דידוע דיש ענין עיבור נשמה, שכאשר אדם עוסק במצוה, נמשך אליו נשמה קדושה מאיזה צדיק שהיה מופלג בקיום מצוה זו, ומסייע לו לקיים המצוה כראוי, כי טובים השנים מאחד. ועיין במאור ושמש (ריש פ' שלח) שמשוה המשיך נשמות השבטים להמרגלים כדי לסייעם שלא יכשלו ע"ש. וידוע שרבינו האר"י ז"ל עמד פעם מלא קומתו לפני תלמידו הרה"ק בעל מדרש שמואל זצ"ל, ואמר לו שקם לכבוד התנא הק' רבי פנחס בן יאיר, היות שעסק אז במצוה דפדיון שבויים, וכן רבי פנחס בן יאיר היה עסקו במצוה זו, ונתלבש בו אז נשמתו, ועמד לכבודו (ועיין ויגד משה פ' אחרי קכה.). וכמו כן אהרן הכהן שנתעצם במצות הדלקת המנורה, שלא מסר אותה לשום כהן, אלא ארבעים שנה רצופות הדליק המנורה יום יום, ולא שינה. נשמתו היתה מתעברת בכל כהן שהיה מדליק המנורה בבית המקדש לסייעו ולסעדו. ואם כן כל כהן שמדליק, גם אהרן מדליק עמו, ולכן אמר לו ה' 'בהעלותך' את הנרות, כי הוא יהיה המדליק תמיד. וכל מי שידליק המנורה יהא אהרן אתו, ונחשב לו כאילו הוא המדליק.

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' יוסף לינק הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למול טוב	מוה"ר ר' משה יוהנן וויינבערגער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למול טוב	מוה"ר ר' יושע פנחס שווארץ הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למול טוב	מוה"ר ר' חיים פישער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למול טוב
מוה"ר ר' נתן גראזינגער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות	מוה"ר ר' יצחק אהרן שטייף הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	מוה"ר ר' אברהם האפפמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	מוה"ר ר' הלל צימענד הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסיו בנו למול טוב